

Betrokken worden of op elkaar

De rubriek BBMP-Forum staat open voor bijdragen van lezers en andere deskundigen uit het veld. Op deze pagina's bepleit Ans Vermeulen een manier van samenwerken met ouders die verder gaat dan Ouderbetrokkenheid 3.0, concept dat Peter de Vries presenteert in het Kennisdossier 'Samenwerking tussen kinderopvang en ouders' van BKK. Hoezo ouderbetrokkenheid bevorderen?, vraagt Ans zich af. Ouders zijn uit zichzelf al – meer dan wie ook – betrokken bij de ontwikkeling van hun kind. Ans pleit daarom voor 'informele samenwerking' tussen ouders en beroepskrachten, waarin beiden van elkaar leren en zij zich samen inzetten voor de ontwikkeling van de kinderen.

Ouderparticipatie, ouderbetrokkenheid, opvoedpartnerschap, pedagogisch partnerschap, partnerschap met ouders. Hoe geven we woorden aan de wens om met ouders samen te werken en met ouders in gesprek te zijn over hun kinderen? Een ding is duidelijk: professionals willen het samen met ouders doen. Er zijn diverse initiatieven in die richting.

Het Landelijk Pedagogenplatform Kindercentra (LPK) voegde in 2017 in haar Bouwstenen voor een pedagogisch kwaliteitskader kinderopvang de samenwerking met ouders toe als de 5^e kernwaarde voor de kwaliteit van kinderopvang. Het opbouwen en onderhouden van een pedagogisch partnerschap met ouders is voor het LPK een essentieel element voor de kwaliteit van kinderopvang.

In een notitie voor het Lab Ouderbetrokkenheid van ChildCare International heeft

Anke van Keulen een aantal internationale onderzoeken op een rijtje gezet. In deze notitie geeft zij een overzichtelijk schema van de verschillende vormen van partnerschap tussen ouders en beroepskrachten dat helpt ons om het onderscheid tussen de verschillende vormen van samenwerking met ouders transparanter te maken.

Ouderparticipatie betekent dat ouders participeren in de activiteiten op de kinderopvang of op school. Ouders verrichten hand- en spandiensten, zij zijn voorleesmoeder, oudercommissielid, luizenvader of chauffeur bij uitstapjes. Ouderparticipatie is deels ingegeven door de gedachte dat 'meedoen' leidt tot meer 'betrokkenheid'. Ouders die meedoen, raken meer betrokken bij de school of het kindercentrum als geheel. Beleid om ouderparticipatie aan te moedigen is in de praktijk een vrij indirecte manier

om bij ouders meer belangstelling te wekken voor het ondersteunen van de ontwikkeling van hun eigen kinderen. Toch is het waardevol als ouders meer inzicht krijgen in het pedagogisch en didactisch beleid van school of kindercentrum. De situatie thuis is natuurlijk anders dan op school of op het kindercentrum. Maar de informatie leidt tot meer bewustzijn en meer bewustzijn helpt om ook thuis bewuste keuzes te maken in de opvoeding. Ouderparticipatie is daarmee een instrument om de visie en de werkwijze van het kindercentrum of de school in het gezin te laten doorsijpelen. Niet de betrokkenheid bij het individuele kind of de pedagogische behoefte van dat kind staat centraal. En de betrokkenheid van de professional bij de opvoedsituatie thuis is bij ouderparticipatie evenmin aan de orde.

Ouderbetrokkenheid heeft een andere invalshoek en wint terrein. Ouderbetrokkenheid is een stap verder in de richting van 'samen opvoeden'. Het gaat hier niet om hand- en spandiensten maar om die activiteiten die bijdragen aan de betrokkenheid van ouders bij het pedagogisch en didactisch beleid van de school of het kindercentrum. In die zin is het een aanvulling op en een nadere nuancering van het begrip ouderparticipatie. Dit gaat over de verbondenheid van ouders met de visie van het kindercentrum of de school, het delen en waarderen van die visie en van het daaruit voortvloeiende beleid.

Doorgaande lijn

Er wordt de laatste jaren veelvuldig gesproken over een doorgaande lijn. Vreemd genoeg wordt daarmee over het algemeen enkel bedoeld een soort 'verticale' doorgaande lijn: het voortgezet onderwijs moet aansluiten op het primair onderwijs,

Actief Ouderschap

Actief burgerschap

Onderwijskundig partnerschap

Ouderparticipatie

Maatschappelijk partnerschap

Samen staan voor de plek van het kind in de maatschappij/wijk/buurt

Pedagogisch partnerschap

Samen staan voor het welzijn van het kind

Didactisch partnerschap

Samen staan voor het leren van het kind

Formeel partnerschap

Samen staan voor het schoolbeleid/bestuur/MR

Informeel partnerschap

Samen staan voor de activiteiten en werkzaamheden van de school

betrokken zijn?

het primair onderwijs moet aansluiten op de werkwijze in de kinderopvang. (In de praktijk lijkt het vaak andersom te gaan: de kinderopvang moet voorbereiden op het primair onderwijs en het primair onderwijs moet voorbereiden op het voortgezet onderwijs. Maar dat terzijde.) Informele samenwerking met ouders richt zich juist op de 'horizontale' doorgaande lijn. Ofwel: professionals en ouders zorgen gedurende de periode waarin zij de opvoeding delen en samenwerken voor een sterke, ontwikkeling ondersteunende op-

voedsituatie, waarin zij elkaar versterken. Pedagogische professionals zijn over het algemeen zeer betrokken bij de kinderen. Zij kunnen zich bijna niet voorstellen dat er mensen zijn die niet op dezelfde manier als zij met de kinderen zouden willen werken. Opvoeden en begeleiden van kinderen is hun vak, zij zijn de beroepsopvoeders. Ouders zijn meer de natuurlijke opvoeders.

VVE Thuis

In de vve worden andere accenten gelegd, daar gaat de samenwerking een stap verder. VVE Thuis wil op een heel directe manier vanuit school of kindercentrum invloed uitoefenen op de opvoedsituatie thuis. VVE Thuis is bedoeld voor ouders van jonge kinderen die deelnemen aan een vve-program-

ma. Het programma sluit aan bij bestaande vve-programma's. De 'leerstof' komt zo zowel op het kindercentrum/de school als thuis aan de orde, waardoor professionals en ouders elkaar kunnen versterken. Het programma leert ouders hoe ze hun kind gericht kunnen stimuleren in zijn ontwikkeling. VVE Thuis vergroot zonder meer de betrokkenheid van ouders bij de educatie van hun eigen kind. Het is jammer dat werken aan ouderbetrokkenheid hierbij nog vooral eenrichtingsverkeer is. De professional reikt aan, de ouder neemt al dan niet over.

Betrokken worden of betrokken zijn?

Hoe zit het met de betrokkenheid van de professional bij de visie van de ouders en bij het beleid van ouders in de thuissituatie?

Dialogo ondersteunt het (informele) samenwerkingsproces tussen ouders en beroepskrachten door middel van trainingen, workshops en lezingen, bij voorkeur in gemengde groepen van ouders en beroepskrachten samen. Het gedachtegoed van Dialogo heeft zich ontwikkeld door de combinatie van praktijkanalyse en theorie.

- Wat bedoelen professionals eigenlijk als zij zeggen dat ouders *betrokken moeten worden* bij de ontwikkeling van hun kinderen. Ouders hoeven toch niet betrokken te worden bij hun eigen kind? Zij zijn immers per definitie zeer betrokken bij de ontwikkeling en het welzijn van hun kind. Vanuit hun ervaring als ouders bouwen ze aan hun eigen deskundigheid, die de basis vormt voor de opvoeding. De deskundigheid van professionals is daarop een onmisbare aanvulling. Hoe komt het dan dat professionals nog zo weinig gebruik maken van die deskundigheid van ouders? De aard van de betrokkenheid van beiden verschilt, maar beiden zijn nodig en belangrijk voor een kind. Samen gevoegd zorgen ze voor een sterker en veelzijdiger opvoedklimaat. Ouderbetrokkenheid bij de werkwijze van school en kinderopvang is nog maar de eerste stap. Er is een volgende stap nodig met meer aandacht voor de betrokkenheid van professionals bij de thuissituatie. Een betere interactie en meer balans in de relatie ouder-professional vergroot de wederzijdse betrokkenheid en geeft meer rendement van ieders deskundigheid. En dat is in het belang van kinderen.

Ouderbetrokkenheid 3.0

Het begrip Ouderbetrokkenheid 3.0 is geïntroduceerd door Peter de Vries in het kennisdossier 'Samenwerking tussen kinderopvang en ouders' van Bureau Kwaliteit kinderopvang. Hierbij gaat het over de betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kinderen tijdens de opvang in het kindercentrum of tijdens de lessen op school. Deze vorm van betrokkenheid omvat zowel het delen van informatie als samenwerking. De gedeelde informatie komt de ontwikkeling van het kind ten goede. De samenwerking gebeurt op basis van gelijkwaardigheid, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid voor het

kind (in de school- of kinderopvangsituatie) en voor elkaar. De Vries werkt dit verder uit in het hierboven genoemde kennisdossier. Ik licht hier het begrip 'gedeelde verantwoordelijkheid' eruit, dit brengt ons dichterbij de buurt van een meer informele vorm van samenwerken.

Informeel en professioneel

Vooral informele vormen van samenwerking blijken namelijk in de praktijk een positief effect te hebben op een voorspoedige ontwikkeling en het welbevinden van kinderen. Wat betekent informeel samenwerken? En wat zijn de kenmerken van professioneel samenwerken? Is dat wel te combineren? Kun je op een professionele manier informeel samenwerken? Informele samenwerking is als het ware de brug bouwen terwijl je eroverheen loopt. Het is in beginsel samenwerking zonder protocollen of procedures. Er zijn geen regels over wie het initiatief neemt, er is geen agenda, er is geen vooraf vastgestelde methodiek. En dat is voor een professional wel even wennen. Professioneel werken betekent immers onder andere werken volgens een vooraf bepaalde werkwijze. Je bent altijd in staat om te verwoorden en te verantwoorden wat je doet en waarom je dat zo doet. Zelfreflectie, kritisch beschouwen en registratie maken daar deel van uit. Zo leer je als beroepsopvoeder en pas je je handelen aan als dat nodig is. Een professionele aanpak van informeel samenwerken vraagt om een andere houding en andere vaardigheden dan we gewend zijn. Zoals open staan voor de ideeën van de ouder en begrip en oprechte waardering hebben voor de rol van het gezin in het leven van een kind. Door begrip en waardering van de professional ontstaat er bij de ouder veel meer ruimte om echt naar de inzichten van de professional te luisteren. Zo groeit informele samenwerking en daar profiteert het

kind van. Ouders met jonge kinderen en een carrière in opbouw zitten in het spitsuur van hun leven. Zij hebben eerder herkenning, steun en bevestiging nodig dan theorieën en formele adviezen.

Je beste bijdrage als professional aan de informele samenwerking met ouders is de bereidheid om je eigen kennis en ervaring, als het ware belangeloos, aan de ouder ter beschikking te stellen. Je op één na beste bijdrage aan de samenwerking is dat je een uitnodigende houding hebt naar de ouder om zijn of haar kennis en ervaring ook met jou te delen. Alle kennis over en ervaring met het kind is van waarde, als je bereid bent van elkaar te leren.

Schaduwkant

Professionalisering in kinderopvang en onderwijs heeft ook een schaduwkant. Naarmate de professional steeds professioneler wordt, kan de afstand tussen ouder en professional steeds groter worden. En dat maakt informele samenwerking moeilijker. De balans vinden, steeds opnieuw, tussen een professionele houding en een informele benadering, is hier de belangrijkste opdracht voor de professional. In BBMP van juli/aug 2018 was de Werkveldrubriek gewijd aan peer-to-peer learning, een werkwijze om professionalisering te bevorderen onder pedagogisch medewerkers. Het zou de moeite waard zijn om te onderzoeken of en hoe de principes van peer-to-peer learning gebruikt kunnen worden om op een professionele manier informele samenwerking met ouders verder vorm te geven.

Ans Vermeulen is lid van het Landelijk Pedagogisch platform Kindercentra en een van de samenwerkingspartners van Dialogo. Zie voor meer informatie: dialogo.pro